

strane, sama je građa vrlo vrijedna, iako to nije — baš i zbog tih nedostataka — uzorno uređena građa naše narodne epske poezije, kao što je dosad većina njezinih ocjenjivača vjerovala.

Treći rad s područja našeg književnog folkloru u ovom zborniku pripada dru Jeronimu Šetki, poznatom, osim po nekim radnjama iz povijesti hrvatske književnosti, i po svom marljivom i savjesnom sabiranju narodnih pjesama pobožna ugođaja, to jest onakvih pjesama kakve se obično u našoj usmenoj poeziji nazivaju legendama i molitvicama, a djelomično i basmama, i među kojima se znade naći pjesama izvanredne umjetničke ljepote, a posebno među onima koje su vrlo često u svom bogoljublju i socijalno nastrojene. One su, kako kaže dr Šetka na jednom mjestu svoga priloga »Majka Božja u hrvatskim narodnim pjesmama«, jednim dijelom spjevane i od samih svećenika. Na putu kroz svijest i usta naroda te su pjesme doživjele razne izmjene koje su ih učinile rudimentarnijima, jednostavnijima, pa prema tome i bližima puku nego što su bile u času svoga nastajanja. Znatno broj takvih pjesama ostatak je davnih pričanja i legendi još iz vremena naše srednjovjekovne apokrifne književnosti, pa ima za nas draž davnoga, minuloga, i u osjećaju i u izrazu.

Olinko Delorko

ZBORNİK ZA NARODNI ŽIVOT I OBIČAJE JUŽNIH SLAVENA. knj. 43. Urednik BRANIMIR GUŠIĆ. Jugoslavenska akademija znanosti i umjetnosti. Zagreb 1967, 659 str.

Zbornik za narodni život i običaje Južnih Slavena objavljuje se kao publikacija Odbora za narodni život i običaje Jugoslavenske akademije već od 1896. godine. Posljednja dosad izašla knjiga ovog godišnjaka, knj. 43. (redaktor akad. Branimir Gušić), obuhvaća pet etnoloških radova, četiri antropogeografska i nekrolog pokojnom suradniku Novici Šauliću (s bibliografijom).

Uvodni je rad studija Marijane Gušić »Etnička grupa Bezjaci«, koja sadrži rezultate gotovo dvadesetogodišnjeg istraživanja autorice na području Hrvatskog zagorja. To je analiza raznih historijskih i etnoloških činjenica. Bogata dokumentacija i literatura poslužila je autorici u tumačenju prošlih zbivanja i iznalaženja historijske zakonitosti u razvoju etničke grupe Bezjaci. Autorica utvrđuje fluktuaciju imena Bezjak u njegovu sadržaju i lokaliziranju, pa uspoređivanjem karakteristika drugih grupa nalazi specifičnosti i razlike. Prikazuje karakterističan bezjački materijalni inventar, naselja i osnovne djelatnosti. U drugom dijelu projicira korijene toga u sliku panonske praekumene, prikazuje poljodjelstvo sojeničke kulture, oslikava deseljavanje Kelta, njihovo društveno raslojavanje i proizvodnju. Da bi pokazala rasprostranjenost pojedine tradicije, utvrđuje nosioce nekih specifičnih kulturnih elemenata (Bohenci-Hinci-Heanzen). U »keltskoj ekumeni« izdvaja pojedine specifičnosti kojih se tragovi nalaze i danas u Hrvatskom zagorju. Obuhvaćena su daleka historijska zbivanja na području prostranijem od Podunavlja i Panonije, pa je to vrijedna studija o nosiocima narodne kulture tih krajeva.

»Odijelo i sitni kućni inventar u Varaždinu 16 stoljeća« (str. 125—133) rad je Mire Ilijanić. Autorica je na temelju gradskih zapisnika dala uvid u ovaj dio materijalnog inventara 16. stoljeća. Kao uvod ovom prikazu života u

Varaždinu kroz prošla stoljeća autorica daje kratak kulturno-historijski opis Varaždina, njegova političko-obrambenog značenja u to vrijeme i profil njegovih stanovnika. Predočuje očuvano arhaično trgovanje zamjenom dobara i njihovu vrijednost u tadašnjoj društvenoj sredini. Autorica donosi dijelove teksta nekoliko oporuka kao najboljih izvora za upoznavanje inventara. Nakon kratke analize iznesenih izvora autorica ističe značajnost činjenice »da se Varaždin u 16. stoljeću prema svim oblicima nošnje uklapa u srednjoevropski način odijevanja«.

Zvonko Lovrenčević prikazuje »Bilje kojim se gata i vrača u okolici Bjelovara« (str. 135—159). U pet dijelova rada autor je obuhvatio: bilje za gatanje i za vraćanje, grupu biljaka kojima se tjera mrak, elemente magije te vračare i vračeve. Autor prema narodnom shvaćanju razlikuje »gatanje« od »čaranja«, odnosno »vraćanja«. Za svaku od biljaka autor daje narodni i stručni naziv, te lokalitet gdje joj se pridaje magijska moć. Autor opisuje neke momente i predmete magijskih čina, a najvredniji je u tome prvi put zabilježen stari magijski ples »žapci« iz okolice Čazme. Ovaj arhaični magijski obred za plodnost ima svoju analogiju u predjelu Hornjackog u Čehoslovačkoj, što je opisano u monografiji »Hornjacko«.

Trpimir Macan opisuje »Stare pučke čamce na području donjeg toka rijeke Neretve« (str. 161—179). Rad obuhvaća vrste čamaca i nazive, dijelove, upotrebu, nosivost, trajnost i vrijednost čamaca, gradnju čamaca i dimenzije, te uvjete, termine i opis plovidbe tim čamcima. Navedeno je mnogo korisnih i dokumentiranih činjenica o starim plovnim objektima na Neretvi.

Posljednji rad u ovom odjeljku izvod je iz ostavštine Novice Šaulića »Lirske pesme i tužbalice« (str. 181—201), s uvodom Anice Šaulić. U uvodu je prikazan način Šaulićeva rada pri sakupljanju narodnih pjesama. Iz ostavštine su izdvojene 32 pjesme i 18 tužbalica.

U antropogeografskom dijelu Zbornika prvi je prilog Josipa Buturca »Stánovništvo Požege i okolice 1700—1950« (str. 205—594). Ovim opsežnim radom dobiven je pregled stanovništva Požege i sto dvadeset i pet sela požeške okolice. U predgovoru su objašnjeni motivi i svrha rada. Autor je naveo izvore i u uvodu dao sažet historijski pregled zbivanja u tom kraju. U prvom dijelu prikazano je stanovništvo Požege, a u drugom požeška okolica. U sadržaju su popisi po obiteljima, podaci o pojedinim porodicama, njihovu brojom i ekonomskom stanju, o fluktuiranju stanovništva, odnosu starinaca i doseljenika. Autor pokušava objasniti razloge zbog kojih se u taj kraj slijevaju doseljenici iz drugih krajeva. Rad je dopunjen napomenama uz građu i popisom prezimena po abecedi. Foto-prilozi ilustriraju pejzaže, nastambe i nekoliko kazivača u narodnoj nošnji.

Preostala tri rada u antropogeografskom dijelu Zbornika, Jovana F. Trifunoskog, odnose se na probleme Makedonije. U radu »Iščezle etničke grupe u Makedoniji« autor je obuhvatio nestalo stanovništvo Skopskog Dervena, Mokru planinu, Pološku kotlinu, Kumanovsku Crnu goru, sjeveroistočni dio Kičevske kotline, donji sliv Bregalnice, jugoistočni dio bitoljske okolice (str. 595—604).

Prilog »Raseljena sela u Skopskoj kotlini« nadovezuje se tematikom na prethodni rad. U opisu raseljenih sela dani su podaci o raseljenim i iščezlim obiteljima, njihova imena i broj kuća. Utvrđena su sela u koja su stanovnici iselili, a uz ostalo prikazano je i stanje napuštenih sela danas (str. 605—627).

Antropogeografska »Ispitivanja u Bitoljsko-Prilepskoj kotlini« (str. 629—649), uz opće napomene, donose prikaz oblasti i stanovništva u prošlom stoljeću. U poglavlju o društvenom životu J. F. Trifunoski spominje velike nekadašnje zadruge od 30 do 50 članova i noviju pojavu »manje predvojene zadruge«. Nadalje obrazlaže »rod« i njegove karakteristike, te objašnjava porijeklo rodovskih prezimena i način postanka rodova. Zatim govori o djeci i njihovim imenima, o brakovima i svadbama. Opisuje pogrebne običaje i groblja. Autor daje općenit pregled nekih vjerovanja, prosvijećenosti, običaja gostoprimstva, pojedinih karakteristika uz gradnju kuće, piše o nekadašnjim »vjetrenjačama« i »potočarama« u kojima je narod mljeo žito.

Vesna Čulinović-Konstantinović

ZBORNIK XII. KONGRESA JUGOSLOVANSKIH FOLKLORISTOV (= RAD XII KONGRESA SAVEZA FOLKLORISTA JUGOSLAVIJE), Celje 1965. Uredila ZMAGA KUMER, Ljubljana 1968, 432 str.

Zbornik radova s XII kongresa Saveza udruženja folklorista Jugoslavije sadrži ukupno 62 kongresna referata, koji su po svojoj tematici i metodi obrade materijala veoma raznoliki. Cilj ovoga prikaza je da čitaocima informira o referatima plenarnih tema i radu sekcija, a posebno se osvrće na jedan referat iz oblasti muzičkog folklor.

Plenarni rad kongresa obuhvaćao je tri teme:

1. *Etnografski prikaz celjskog područja*. Referenti: Janko Orožen (Celje), Niko Kuret (Ljubljana), Drago Predan (Celje), † Franc Hribernik (Mozirje).

2. *Problemi razvika folkloru u sadašnjosti*. Referenti: Dušan Nedeljković (Beograd), Ante Nazor (Zagreb), Ive Jelenović (Zagreb), Dragoslav Antonijević (Beograd), Živomir Mladenović (Beograd), Gheorghe Ciobanu (Bukurešt), Breda Vlahović (Beograd), Mira Sertić (Zagreb), Boris N. Putilov (Lenjingrad), Hermann Strobach (Berlin), Henryka Czajka (Varšava), Olivera Mladenović (Beograd), Aleksandar Freudenreich (Zagreb), František Bonuš (Prag), Elena Stoin (Sofija).

3. *Arhaički elementi u svadbenim običajima*. Referenti: Nikola Knežević (Sarajevo), Mirko Barjaktarević (Beograd), Jovan Vukmanović (Cetinje), Miloš Slijepčević (Zemun), Dragutin Đorđević (Leskovac), Slobodan Zečević (Beograd), Milica Bošković-Matić (Beograd), Nikola Bonifačić-Rožin (Zagreb), Miliwoje V. Knežević (Kragujevac), Vaclav Frolec (Brno), Nikolaj Kaufman (Sofija), Emilia Comişel (Bukurešt), Elisabeta Moldoveanu-Nestor (Bukurešt), Ghizela Suliteanu (Bukurešt), Bratislava Vladić-Krstić (Sarajevo), Marija Šuštar (Ljubljana), Zdenka Jelinková (Brno), Ljuba Simić (Sarajevo), Miroslava Fulanović-Šošić (Sarajevo), Niko S. Martinović (Cetinje), Miodrag Lalević (Beograd), Petar Vlahović (Beograd).